NE, ZAMĚSTNANCI NEZAPŘÍČINILI RŮST ŽIVOTNÍCH NÁKLADŮ

Inflaci a krizi spojenou s růstem životních nákladů pohání zisky, nikoli mzdy. Evropská unie by v reakci na to měla posílit kolektivní vyjednávání.

OLIVER RÖTHIG

Vzhledem k tomu, že inflace v Evropě prudce roste, stojí politici před důležitým rozhodnutím. Musí se rozhodnout, zda se o břemeno krize životních nákladů podělí celá společnost, anebo jestli nechají pracující, aby za krizi zaplatili sami.

V této souvislosti neoliberálové hovoří o hrozbě „mzdově cenové spirály". Pracující podle nich musí přijmout reálné snížení mezd, aby se zabránilo dalšímu tlaku na růst cen. Ve skutečnosti však čelíme pravému opaku: ziskově cenové spirále. Největší firmy zvyšují ceny nad úroveň inflace a rekordní zisky přerozdělují svému vedení. Nedávný výzkum britských odborů Unite ukazuje, že zisky největších britských společností v roce 2021 vystřelily o 73 procent. A jak uvedla Barbara Teiberová, předsedkyně rakouské odborové organizace GPA, „navzdory krizi ti nejbohatší ještě více zbohatli, jak shodně ukazují nejnovější údaje a studie".

Zisky způsobují krizi životních nákladů

Samozřejmě existují faktory, které nemůžeme přímo ovlivnit a které mohou za skokový nárůst inflace. Rozpad dodavatelských řetězců v důsledku pandemie a ruská invaze na Ukrajinu jsou nesporně hlavní hnací silou inflace. Jsou to však zisky a nikoli mzdy, co skutečně prohlubuje krizi vyplývající z růstu životních nákladů.

Podívejme se na jeden konkrétní příklad. UNI Europe nedávno zkoumala situaci ve společnosti Metsä Board. Společnost vyrábí lepenkové obaly. V prvním čtvrtletí roku 2022 zaznamenala doposud nejvyšší zisky, přičemž její zisková marže se za poslední dva roky téměř zdvojnásobila. Zároveň však její osobní náklady klesly o 7,7 procenta celkových nákladů (ze 13 procent nákladů v roce 2020 na 12 procent v roce 2021). Přerozdělování příjmů od zaměstnanců směrem k ziskům a hromadění bohatství několika málo osob je sociálně nespravedlivé a ekonomicky neúnosné. V případě Metsä Board by 15procentní zvýšení osobních nákladů vedlo pouze k 1,8procentnímu nárůstu nákladů, pokud by zaměstnanci dále utráceli ve svých místních komunitách. Když společnostem umožníme snižovat reálné mzdy, povede to pouze ke snížení poptávky a další destabilizaci naší ekonomiky.

Posílení kolektivního vyjednávání

Evropa je na prahu této krize v horší pozici, pokud jde o dosažení spravedlivého výsledku, než byla kdy předtím v poválečném období. V posledních dvou desetiletích byla v celé Evropě napadána možnost zaměstnanců kolektivně vyjednávat. Od Irska po Rumunsko byly zákony spojené s takovým vyjednáváním zrušeny. A to dokonce i v útočišti severských zemí si firmy berou na mušku struktury kolektivního vyjednávání, které přitom důsledně zajišťovaly společnou prosperitu. Například ve Finsku zaměstnanci obvinili nadnárodní společnost UPM, působící v lesním průmyslu, ze zrady, když vedení jednostranně zrušilo kolektivní vyjednávání s úředníky a kancelářskými pracovníky.

Je samozřejmě možné upozornit na výjimky. V Německu nedávno pracovníci v průmyslových úklidových službách spolu se svou odborovou organizací IG BAU zajistili pro 700 000 lidí v tomto odvětví zvýšení mezd o inflaci. Nejvyššího zvýšení se dočkali nejhůře placení pracovníci, kterým se mzdy zvýšily o 12,6 procenta. Nárůst cen nejvíce postihuje ty nejchudší a tento příklad ukazuje, jak důležité je kolektivní vyjednávání, aby se solidarita stala jádrem evropské reakce na krizi životních nákladů. Bohužel jde však spíše o výjimku než o pravidlo.

V celé Evropě se pravděpodobně zvýší počet i četnost stávek. To platí zejména v zemích, kde byla kolektivní síla zaměstnanců nejvíce potlačena. Lidé oprávněně odmítají nést celé břemeno inflační krize, zatímco jiní na jejich úkor sklízejí rekordní zisky. Nízké mzdy tváří v tvář prudké

inflaci už způsobují chaos třeba na letištích po celé Evropě. Pokud nebude dosaženo spravedlivější rovnováhy sil, bude to jen začátek.

Instituce Evropské unie nemohou nechat na zaměstnancích a jejich odborech, aby za spravedlnost bojovali sami. Návrh směrnice o přiměřených minimálních mzdách má správný záměr. Usiluje o 80procentní rozsah činnosti kolektivního vyjednávání ve všech členských státech, což je dobré znamení. Zároveň je však třeba postavit se čelem k hluboké nespokojenosti, která panuje, a posílení kolektivního vyjednávání se musí stát politickou prioritou číslo jedna. Jakožto hlavní nástroj, s jehož pomocí se mohou pracovníci domáhat vyšších mezd, bude mít zásadní význam pro spravedlivé rozdělení tíhy současné krize.

Závažnější problém je, že veřejné peníze podporují podkopávání demokracie v práci. Porušování pravidel EU pro zadávání veřejných zakázek motivuje podniky k potlačování kolektivního vyjednávání. Tím, že veřejnoprávní orgány upřednostňují nejnižší cenu před všemi ostatními kritérii výběru, podporují právě ty společnosti, které jsou připraveny vyhýbat se vyjednávání a nejvíce ždímat zaměstnance.

Evropská reakce

Evropská unie nyní musí jít příkladem. Nejjednodušší způsob, jak může kolektivní vyjednávání posílit, je zadávání veřejných zakázek. Veřejné výdaje na zboží a služby od soukromých společností představují neuvěřitelných 14 procent HDP EU. Tyto peníze přitom v současné době přispívají k oslabování kolektivního vyjednávání. Mohou za to právě pravidla EU pro zadávání veřejných zakázek, která upřednostňují nejnižší cenu nad čímkoli dalším.

Místo toho by pravidla EU pro zadávání ¬veřejných zakázek měla pro každého pracovníka v soukromém sektoru, který se veřejné zakázky účastní, stanovit hranici toho, co je vůči němu přijatelné. Toho lze dosáhnout jednoduchou, ale zásadní změnou. Kdyby se k veřejným penězům dostávaly pouze podniky, v nichž mají zaměstnanci uzavřenou smlouvu o kolektivním vyjednávání, pracující lidé by znovu získali nástroje, které potřebují, aby mohli čelit krizi životních nákladů. Odbory i poslanci Evropského parlamentu toto řešení stále více prosazují. Veřejné peníze - které pracující lidé platí na daních - by neměly být používány k financování podniků, které podkopávají naše pracovní místa a blahobyt společnosti.

Sdílení břemena inflace může být dosaženo pouze tehdy, pokud dosáhneme vyrovnání sil těch, kdo mají moc, s ostatními. Heslo Evropské unie zní: Společně jsme silnější. Tato slova se promění v čin právě prosazením kolektivního vyjednávání.

Text původně vyšel 8. července 2022 pod názvem „No, workers aren't driving the cost-of-living crisis" na webu ipg-journal.de a český překlad ve dvouměsíčníku Listy. Z anglického originálu přeložila Eva Tichákova.

OLIVER RÖTHIG
Autor vede evropský odborový svaz pracovníků ve službách UNI Europe, který má sedm milionů členů. Je také místopředsedou Evropské odborové konfederace (ETUC), členem řídícího výboru Evropského odborového institutu (ETUI) a výkonné rady UNI Global Union, které zastupuje 20 milionů zaměstnanců.

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG